

**Seletuskiri haridus- ja teadusministri määruse
„Kodulähedase algkooli pidamist soodustava toetuse eraldamise tingimused ja kord
2025. aastal“ eelnõu juurde**

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse riigieelarve seaduse § 53¹ lõike 1 alusel.

Haridusvaldkonna arengukava 2021 – 2035 näeb ette, et kohalikul omavalitsusel, kelle pädevuses on põhihariduse korraldus, tuleb tagada kodulähedane õpe vähemalt põhikooli esimeses ja teises kooliastmes. Kodulähedaste algkoolide toetusmeetme loomine lepitati kokku valitsuse koalitsioonileppes aastateks 2023-2027. Toetuse eesmärk on motiveerida omavalitsusi korrastama koolivõrku soodustades kodulähedaste 1. – 6. klassiliste koolide ja tegutsemiskohtade tekkimist ja pidamist ning seeläbi soodustades kolmanda kooliastme õppe koondumist omavalitsuse suurematesse keskustesse. Käesolev meede oli mõeldud rakendamiseks järgmisel kolmel kalendriaastal.

Vastavalt riigieelarve seaduse § 53¹ lõikele 1 kehtestab minister määrusega tingimused ja korra ministreeriumi valitsemisala vahendite arvelt riigisisese toetusprogrammi elluviimiseks, toetusprogrammist vahendite saamiseks ning saadud vahendite kasutamiseks, kui nimetatud tingimused ja kord ei tulene muust õigusaktist.

Eelnõu on ette valmistanud Haridus- ja Teadusministeeriumi riigivara valdkonna juht Indrek Riisaar (indrek.riisaar@hm.ee; telefon 735 0145), nõunik Kadi Serbak (kadi.serbak@hm.ee; telefon 735 4059), üldhariduse peaekspert Salle Andresson (salle.andresson@hm.ee; telefon 735 0145), õigusloome valdkonna juht Indrek Kilk (indrek.kilk@hm.ee, telefon 735 0144).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruses on kokku 13 paragrahvi.

Eelnõu esimeses paragrahvis nähakse ette määruse reguleerimis- ja kohaldamisala. Määrusega kehtestatakse kohalikele omavalitsustele kodulähedase algkooli pidamist soodustava toetuse eraldamise tingimused ja kord 2025. aastal, st arvestades 2025. aastal riigieelarves sätestatud eelarvet ja tegevusi. Toetus eraldatakse kohalike omavalitsuste esitatud taotluste alusel, st seda ei kanta erinevalt toetusfondi toetustest automaatselt kohalike omavalitsuste arvetele.

Määruses reguleerimata küsimustele kohaldatakse haldusmenetluse seadust. Kuna tegemist on haldusmenetlusega, siis on sellise sätte ettenägemine määruse tekstis vajalik, kuna määrus ei pruugi reguleerida kõiki üksikküsimuse otsustamiseks vajalikku. Puudub ka põhjus kõigi haldusmenetluse seaduses ettenähtud asjakohaste sätete dubleerimiseks kehtestatavas määruses.

Paragrahvis tuuakse välja käesoleva määruse jaoks olulised terminid, mida ei ole mujal defineeritud või mille kõnekeeles käibel olevad definitsioonid võivad tekitada määruse mõistmisel segadust. Antud juhul on defineeritud kodulähedane algkool ja tegutsemiskoht. Kui põhikooli ja gümnaasiumiseaduse § 2 lõike 3 punktis 3 on öeldud, et üheks põhikooli tegutsemise viisiks on põhikool, kus õpe toimub I või I ja II kooliastmel, kusjuures II kooliastmel ei pea õpe toimuma kõikide II kooliastme klasside ulatuses, siis antud juhul peetakse silmas vaid koole, kus õpe toimub põhikooli I ja II kooliastme ulatuses, so kõikides klassides 1.-6. klassini, aga sh on lubatud liitklassid.

Eelnõu teises paragrahvis on sätestatud toetuse eesmärk ning toodud välja toetamise periood. Haridusvaldkonna arengukava 2021-2035 järgi on ühiskonnas kokku lepitud, et kohalikul omavalitsusel, kelle pädevuses on põhihariduse korraldus, tuleb tagada kodulähedane õpe vähemalt põhikooli esimeses ja teises kooliastmes. Kahaneva rahvastikuga piirkondades tuleb kolmanda kooliastme õpe tagada vähemalt omavalitsuse suuremates keskustes, sh kindlustades vajaduse korral õppes osalemist toetavad teenused, nt transpordi.

Toetuse väljatöötamisel on lähtutud eeldustest, et kodulähedaste koolide jätkusuutlikkuse tagamisel on vajalik neid täiendavalt toetada ja see mõjub samas ka kohalikele omavalitsustele motiveerivalt, et väikese õpilaste arvuga kolmanda kooliastmega koolid ümber kujundada esimese ja teise kooliastmega koolideks seal, kus see on kvaliteetsele haridusele juurdepääsu silmas pidades mõistlik ning tagades kolmanda kooliastme õppe vähemalt omavalitsuse suuremates keskustes, sh kindlustades vajaduse korral õppes osalemist toetavad teenused, nt transpordi.

Toetust antakse 2025. a kalendriaastaks vastavalt 2025. a riigieelarve seadusele. Toetuse taotlemine toimub üks kord kalendriaasta jooksul.

Eelnõu kolmandas paragrahvis on sätestatud toetuse liigid. Määruse kohaselt on omavalitsusel iga kodulähedase algkooli või tegutsemiskoha jaoks eraldi võimalik saada ühte või mõlemat määruks toodud toetust - klassiõpetaja tööjõukulu toetust ja tugispetsialistide tööjõukulude ja muude kulude toetust.

Eelnõu neljandas paragrahvis sätestatakse klassiõpetaja tööjõukulu toetuse arvestamise, arvutamise ja taotluses esitamisega seonduv. Tööjõukulutoetuse suuruse leidmiseks korrutatakse 10. novembri 2024. a seisuga kodulähedases algkoolis või tegutsemiskohas statsionaarses õppes õppivate laste arv toetusfondist maksete tegemiseks aluseks võetava põhikooli statsionaarse õppe koefitsiendiga, et saada teada juba rahastatud õpilaskohtade arv. Kõrvutades seda kodulähedases algkoolis või tegutsemiskohas olevate klassikomplektide arvu ja 15 õpilaskoha (klassi kohta) korrutisega, saamegi teada mitme õpilaskoha osas on selles kodulähedases algkoolis või tegutsemiskohas klassiõpetaja täistöökohta tööjõukulu maksmiseks vajalik lisatoetus. Toetuse summa teadasaamiseks korrutatakse saadud õpilaskohtade arv 2192 euroga.

Omavalitsus näitab taotluses ära moodustatud klasside (sealhulgas liitklasside) arvu, kuid ratsionaalsema rahakasutuse tagamiseks on lisatud tingimus, et kui kahes järjestikuses klassis õpib vähem kui 10 õpilast, kuid omavalitsus ei ole neist liitklassi moodustanud, arvestatakse klassiõpetaja tööjõukulu toetuse arvutamisel neid klasse liitklassina.

Näide:

Kool: kodulähedane algkool, kus õpilasi on 35 ja moodustatud on 2 liitklassi, siis on rahastatavate klasside arv koolis 4. Regionaalne koefitsient on 1,05. Arvutuskäik: $((4 \cdot 15) - (35 \cdot 1,05)) \cdot 2192 = 50\,964$ eurot.

Koalitsioonileppe kohaselt väheneb rahastus sujuvalt vahemikus 30 kuni 20 last. Sellest tulenevalt on lisatud täiendav kriteerium, et kui laste arv on vahemikus 20-29, siis vähendatakse klassiõpetaja tööjõukulu toetust iga 30-st puuduoleva õpilase kohta 6%.

Eelnõu viiendas paragrahvis sätestatakse tugispetsialistide tööjõukulude ja muude kulude toetuse suurus. Lisaks klassiõpetajale tuleb ka kodulähedases algkoolis või tegutsemiskohas tagada õpilastele tugiteenused, ainetunnid ja muu kooli pidamisega seotud tööjõukulude kate, lisaks majandamiskulud ja investeeringud. Selleks eraldatakse kohalikele omavalitsustele iga kodulähedase algkooli või tegutsemiskoha kohta 49 320 eurot.

Lõikest 2 tulenevalt saab seda toetuse osa tingimustele vastava kodulähedase algkooli või tegutsemiskoha osas ka siis, kui ta ei saa arvutuste kohaselt klassiõpetaja tööjõukulu toetust.

Eelnõu kuuendas paragrahvis sätestatakse tingimused taotluse esitajale ja taotlusele. Toetust on õigus taotleda kohalikul omavalitsusel, välja arvatud Kihnu, Ruhnu ja Vormsi omavalitsusel. Viimati nimetatutele on Vabariigi Valitsuse 06. veebruari 2015.a määruse nr 16 „Riigieelarve seaduses kohaliku omavalitsuse üksustele määratud toetusfondi vahendite jaotamise ja kasutamise tingimused ja kord“ (edaspidi toetusfondi määrus) § 1 lõikes 13 ette nähtud erisused õpetajate tööjõukulude rahastamisel. 2024. a riigieelarves olid lisavahendid neile kolmele omavalitsusele kokku 318 923 eurot.

Haridusvaldkonna arengukava 2021 – 2035 näeb ette, et kohalikul omavalitsusel, kelle pädevuses on põhihariduse korraldus, tuleb tagada kodulähedane õpe vähemalt põhikooli esimeses ja teises kooliastmes.

Iga selle omavalitsuse kodulähedase algkooli või tegutsemiskoha puhul saab kohalik omavalitsus taotleda toetust, kui need vastavad määruuses toodud tingimustele:

- 1) kodulähedases algkoolis või tegutsemiskohas on statsionaarses õppevormis õppivate õpilaste arv suurem kui 19, kuid väiksem kui 90;
- 2) kodulähedane algkool või tegutsemiskoht ei asu Eesti haldus- ja asustusjaotuse klassifikaatori järgi linnalises või väikelinnalises asustusüksuses.
- 3) kodulähedane algkool või tegutsemiskoht ei asu samas asustusüksuses, kus tegutseb teine munitsipaalüldhariduskool või selle tegutsemiskoht.

Lõige 2 alusel ei saa toetust taotleda koolile või tegutsemiskohale, mis asub samas asustusüksuses, kus tegutseb teine munitsipaalüldhariduskool või selle tegutsemiskoht. Asustusüksused jagunevad järgmiselt: küla, alevik, alev, linn.

Käesoleva määruuse alusel ei saa lõike 3 kohaselt taotleda toetust koolile või tegutsemiskohale, mis on mõeldud eraldiseisva kooli või tegutsemiskohana tõhustatud tuge või erituge vajavatele õpilastele (põhikooli ja gümnaasiumiseaduse § 2 lõike 4 alusel). Nendele õpilastele on arvestatud kõrgendatud koefitsientidega tööjõukulude toetust (toetusfondi määruuse lisa 1) ja tegevustoetust (toetusfondi määruuse § 1 lõige 12).

Eelnõu seitsmendas paragrahvis sätestatakse taotluse esitamisega seonduv. Taotleja esitab taotluse Haridus- ja Teadusministeeriumi veebilehel (hm.ee) avaliku juurdepääsuga Toetuste Menetlemise Infosüsteemi (taotluskeskkond - <https://toetused.kul.ee/et/login>) kaudu, 21 kalendripäeva jooksul alates taotlusvooru avamisest. Seega on määruuses fikseeritud tähtaeg taotluste esitamiseks, millest alates algab haldusmenetlus, ning nimetatud ära, millest alates tähtaja arvestamist alustatakse (taotlusvooru avamisest). Kui taotluskeskkonna töös esineb tehniline viga, mis takistab taotluse tähtaegset esitamist, pikendatakse taotlemise tähtaega vea likvideerimisele kulunud päevade arvu võrra.

Lõike 2 kohaselt teavitab toetuse andja veebilehel kohalikke omavalitsusi taotlusvooru avamisest.

Taotleja peab taotluses kinnitama, et kasutab saadavat toetust käesoleva määruuse § 2 lõikes 1 nimetatud eesmärgil ning selle kodulähedase algkooli või tegutsemiskoha tegevus on jätkusuutlik, tema tegevust on kavas jätkata vähemalt toetuse kasutamise perioodil.

Eelnõu kaheksandas paragrahvis on sätestatud taotluste menetlemisega seonduv. Lõikes 1 on rõhutatud, et taotlusi menetleb valdkonna eest vastutava ministri moodustatud komisjon ehk, et haridus- ja teadusminister moodustab käskkirjaga komisjoni, kelle ülesandeks saab esitatud taotluste läbivaatamine ja otsuste ettevalmistamine (haldusmenetluse läbiviimine). Lõikes 2

sätestatu on sellega selgelt seotud – komisjon kontrollib taotleja ning taotluses esitatu vastavust sätestatule. Seega kontrollib komisjon kas ei esine toetuse taotlemist välistavaid asjaolusid ning kontrollib ka taotluse sisu ning arvestab välja toetuse suuruse iga taotleja kohta.

Lõikes 3 on sätestatud, et komisjonil on õigus kontrollida esitatud andmete vastavust tegelikkusele, sealhulgas võrrelda taotluses esitatud andmeid Eesti hariduse infosüsteemis olevate andmetega. Taotleja peab ise taotluses esitama korrektsed andmed ning haldusmenetluse läbiviija saab esitatud andmeid võrrelda Eesti hariduse infosüsteemis olevate andmetega. Kui need andmed ei kattu, siis on võimalik selgitada täiendavalt asjaolusid. Komisjonil on õigus küsida taotlejalt täiendavat informatsiooni. Taotleja peab esitama täiendava informatsiooni viie tööpäeva jooksul. Kui taotleja nimetatud tähtaja jooksul täiendavat informatsiooni ei esita, jäetakse taotlus läbi vaatamata.

Eelnõu üheksandas paragrahvis on sätestatud toetuse määramise ja maksmisega seonduv. Toetuse andja lähtub toetuse määramisel taotluses sisalduvatest andmetest ja käesolevas määruses sisalduvatest toetuse arvestamise alustest. Toetuse määramisel rahuldatakse taotlus täielikult või osaliselt. Täielikult rahuldatakse taotlus juhul, kui taotleja vastab määruses sätestatud tingimustele ning taotluse sisu vastab määruses sätestatule. Osaliselt rahuldatakse taotlus juhul, kui taotleja vastab määruses sätestatud tingimustele (on õigustatud toetust saama), kuid taotluse sisu ei vasta osaliselt tegelikkusele – nt ühe kodulähedase algkooli või tegutsemiskoha osas pole tal õigust toetust saada. Selle võrra erineb ka otsuses toodud eraldatava toetuse summa taotluses esitatud summast.

Taotlus jäetakse rahuldamata ja toetust ei määrata juhul, kui taotleja ei vasta määruses sätestatud tingimustele; kui esitatud taotlus on puudustega, mida tähtaegselt ei kõrvaldata ning mis ei võimalda seetõttu toetust määrata – ehk, et tegemist on olukorraga, kus taotleja on õigustatud küll taotlust saama, kuid esitatud andmed ei võimalda toetust määrata. See ei võimalda toetuse andjal toetuse summat välja arvestada.

Toetuse andja maksab toetuse saajale toetuse välja tegevustoetusena taotluses märgitud pangakontole 15 tööpäeva jooksul arvates taotluse rahuldamise otsuse tegemisest.

Eelnõu kümnendas paragrahvis on sätestatud toetuse saaja kohustused. Lõikes 1 on sätestatud toetuse saaja kohustusena kasutada toetust käesolevas määruses toodud eesmärgi kohaselt taotluses olnud kodulähedases algkoolis või tegutsemiskohas. Toetuse eesmärk on toodud määruse § 2 lõikes 1. Riigieelarves on juba ette nähtud, et toetus on sihtotstarbeline. Toetuse saaja võimaldab toetuse andjal või tema volitatud isikul kontrollida toetuse kasutamisega seotud asjaolude paikapidavust, sh asjakohaseid dokumente (vt lõige 2). Ehk, et toetuse andja võib kontrollida, kas toetuse saaja on kasutanud eraldatud toetust määruse eesmärgist lähtuvalt.

Eelnõu üheteistkümnendas paragrahvis on sätestatud toetuse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamise ja tagasivõtmisega seonduv. Taotluse rahuldamise otsus tunnistatakse kehtetuks ja toetuse saaja maksab toetuse tagasi määruses nimetatud juhtudel. Punkt 1 – ilmnevad asjaolud, mille kohaselt taotlust ei oleks rahuldatud. Sisuliselt on tegemist andmete esitamisega, mis ei vastanud tegelikkusele (valeandmed), aga see ei olnud toetuse andjale toetuse andmise hetkel teada; punkt 2 – toetuse saaja loobub toetusest. Tegemist on olukorraga, kus toetus on määratud (ja välja makstud); punkt 3 – toetuse saaja ei ole kinni pidanud käesolevas määruses sätestatust. Nt ei ole kasutanud toetust määruses sätestatud eesmärgi kohaselt, kodulähedases algkoolis või tegutsemiskohas jne.

Eelnõu kaheteistkümnendas paragrahvis on sätestatud otsuse või toiminguga vaidlustamisega seonduv. Kuna läbiviidava menetluse näol on tegemist haldusmenetlusega ning vastuvõetava otsuse näol (olgu selleks taotluse täielik või osaline rahuldamine või rahuldamisest keeldumine)

on tegemist haldusaktiga, siis on üsna loomulik, et nimetatud paragrahvis on sätestatud – otsuse või toimingu vaidlustamise korral võib esitada toetuse andjale vaide haldusmenetluse seaduses või kaebuse halduskohtule halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras.

Eelnõu kolmeteistkümnendas paragrahvis on sätestatud määruse jõustumise aeg. Määrus jõustub 1. jaanuaril 2025. aastal. Määruse jõustumine nimetatud kuupäeval on vajalik, kuna määrus on kehtestatud 2025. aastal kehtimiseks ehk kindlaks eelarveaastaks.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrusega seotud valdkonda Euroopa Liidu õigusaktid ei reguleeri.

4. Määruse mõjud

Määruse rakendamisel saavad kohalikud omavalitsused täiendavalt kokku kuni 2 miljonit eurot kalendriaastas taotleda ja kasutada kodulähedaste algkoolide või tegutsemiskohtade ülalpidamiseks hajusas koolivõrgus. See tagab ühelt poolt ligipääsetava koolivõrgu säilimise põhikooli esimeses ja teises kooliastmes, teisalt motiveerib omavalitsusi koolivõrku korrastama, koondades kolmanda kooliastme tegevuse kohaliku omavalitsuse keskustesse. Seeläbi on võimalik parimal moel tagada õpetajatele üldjuhul täiskoormus ja väärtustatud töötasu, tagada tugispetsialiste teenuse kättesaadavus ning kavandada pikemaajalise strateegilise vaatega investeeringuid.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Kulud kaetakse riigieelarve seaduses Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala kuludes selleks eraldi ettenähtud vahenditest.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. jaanuaril 2025. a.

7. Eelnõu kooskõlastamine

Põhimääruse eelnõu kooskõlastatakse Rahandusministeeriumi, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ja Eesti Linnade ja Valdade Liiduga.

Priit Valk
riigikoolide ja varade osakonnajuhataja